

національної тотожності українців у європейському й світовому оточенні” [8: 26]. Теоретичний наробок І. Франка можна і треба використовувати ще й тому, що в його особі маємо яскравого націотворця, за Е. Смітом, типового “культурного націоналіста”, котрий своєю різноплановою творчістю досі успішно стимулює “пробудження нації та її членів до свого справжнього “колективного Я” [9: 84–85].

Література:

1. Баган О. Світоглядна еволюція Івана Франка як ключ до розуміння його творчості // Іван Франко в школі: Збірник науково-методичних праць. – Дрогобич, 2003. – Вип. 1.
2. Гарасим Я. До джерел, етноестетика у теоретичній концепції Івана Франка // Дзвін. – 2006. – № 8.
3. Денисюк І. Речник національної ідеї // Дзвін. – 2006. – № 8.
4. Денисюк І. Національне питання в полеміці “Між своїми” // Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: У 3 томах, 4 книгах. – Львів, 2005. – Т. 2: Франкознавчі дослідження.
5. Іванишин П. Національно-екзистенціальна інтерпретація (основні теоретичні та прагматичні аспекти): Монографія. – Дрогобич, 2005.
6. Корнійчук В. Ліричний універсум Івана Франка: горизонти поезики. Монографія. – Львів, 2004.
7. Пахльовська О. Творчість Івана Франка як модель культурно-національної стратегії // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин. Матеріали міжнар. наук. конф. – Львів, 1998.
8. Сивокінь Г. Сучасність української літератури в історичній перспективі // Слово і Час. – 2001. – № 1.
9. Сміт Е. Національна ідентичність. – К., 1994.
10. Франко І. Зібр. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
11. Франко І. *Ukraina irredenta* // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
12. Франко І. Жидівська держава // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.
13. Франко І. Між своїми // Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: У 50 томах / Упоряд. З. Франко, М. Василенко. – Львів, 2001.

Степан Макарчук (Львів)

Націотворча роль етнологічних знань у баченні Івана Франка

З-поміж видатних діячів минулого, творча спадщина яких є феноменом української національної культури, І. Франкові належать її численні і суттєві зразки: лірична і громадянська поезія, різножанрова проза, драматургія, наукові праці в галузі фольклористики, історії літератури і літературознавства, економіки та

філософії, історії України, історії релігії і релігієзнавства, міфології, публіцистики та наукознавства. Важливою сферою суспільного життя, яка протягом усього творчого життя привертала увагу генія, була народна культура і побут як предмет дослідження етнологічної науки. Етнологічні сюжети, екскурси, порівняння, оцінки пронизують численні праці ученого на фольклористичні, літературознавчі, економічні та інші теми. В той же час він створив низку оригінальних праць саме з етнографії або ж етнології. Назвемо такі: “Знадоби до вивчення мови і етнографії українського народу”, “Громада Добровляни”, “Жіноча неволя в руських народних піснях”, “Громада” і “задруга” серед українського народу в Галичині і на Буковині”, “Наші коляди”, “Етнологія та історія літератури”, “Дві школи в фольклористиці”, “Найновіші течії у мовознавстві”, “Етнографічна експедиція на Бойківщину”, “До історії українського вертепу”, “Причинки до української ономастики”, “Літературна мова і діалекти”, “Українці” та багато ін.

Теоретичні проблеми етнології І. Франко порушував у працях “Формальний і реальний націоналізм”, “Галицька індемнізація”, “Історія української літератури”, “Студії над українськими народними піснями”, “Поза межами можливого”, “Галицьке українознавство”, “Дещо про польсько-українські відносини”.

У процесі висвітлення питання про розуміння І. Франком націотворчої ролі етнологічної науки та етнологічних знань важливо зауважити, що в кінці XIX – на початку XX ст. деякі категоріальні дефініції науки ще не були такими, якими вони є сьогодні. Поширений у наш час термін “етнос” тоді в українській літературі ще майже не використовували. Близьким за змістом до сучасного терміна “етнос” було польське слово “люд”, яке використовували і в українській мові тодішньої галицької науки та публіцистики. У 1895 році польське народознавче товариство “Lud” у Львові започаткувало видання однойменного журналу. Важливо відзначити, що товариство у справі написання вступної теоретичної статті до видання звернулося саме до українця І. Франка як загальноновизнаного тоді вченого в галузі народознавства, хоча часопис репрезентувався як польський. В опублікованій у першому номері “Lud”-у статті вчений писав: “під людом не розуміємо всякої маси, що заселяє даний край, а лише ті нижчі верстви, які відносно найменше піддалися цивілізаційним змінам, зберегли найбільше слідів давнішніх епох розвитку” [3: 4–5].

В україномовних працях 90-х і 900-х років І. Франко послуговується термінами на означення етносу “етнічна маса”, “окремий етнічний організм”, на означення етнографічної групи – “етнічна група” [2: т. 36: 71, 73, 144]. А М. Драгоманова критикував за те, що він під нацією розумів “plebs”, який говорить українською мовою. При цьому додавав: “коли б було можливо, що вся суспільність, уся інтелігенція перейнялась би таким “демократизмом”, то над нами як над нацією була б висипана могила” [2: т. 45: 437].

Звичайно, І. Франко у тому “plebs” і бачив основу нації, але пояснював це несприятливими історичними обставинами розвитку українського народу. У своєму “Плані викладання літератури руської...”, що був складений до початку 1891 року, він так і писав: “історичні обставини довели до того, що головна сила української

нації лежить в мужицтві, що велика часть української інтелігенції винародовилась і не признається до українського народу” [2: т. 41: 46]. Власне, в кінці XIX – на початку XX ст. саме те “мужицтво” продовжувало бути носієм тих історико-культурних цінностей, що визначали обличчя етнічного організму як основи нації: мови, пісні, міфології і вірувань, звичаєвого права, сімейної етики, традиційної календарної і сімейної обрядовості, звичаєвості, народного знання в галузях традиційних занять, будівництва, промислів, ремесел, медицини, метрології і т. д.

І. Франко констатував виразну скристалізованість типу української мови і традиційної культури від Харкова до Кам’яця-Подільського, рівно ж “окремого етнічного організму, як мало котрого подібного типу у світі і взагалі, і у межах всієї України в українській мові мало діалектів” [2: т. 37: 206].

Вказуючи на етнічну єдність українського народу, його спільну історичну долю, письменник водночас вбачав локальні етнографічні особливості таких, за його визначенням, давніх “щироруських” “провінцій” XVII ст., як київська, галицька, львівська, холмська, белзька, подільська, волинська, перемиська, мстиславська, вітебська, полоцька [2: т. 43: 174], етнографічних районів і субрайонів карпатського регіону, як Гуцульщина, Бойківщина, Лемківщина, Покуття, Підгір’я та інших, а також у межах зазначених ще вужчих субрайонів. На Бойківщині, на думку етнографа, за традиційною культурою є “більш-менш стільки відмінностей, скільки на цій території є річкових русел” [2: т. 28: 412–413].

На ці відмінності науковець вказував ще раніше, у 1887 році у статті “Етнографічна виставка у Тернополі”. Тоді писав, що Східна Галичина “має більше різних етнографічних типів, ніж головних річкових басейнів”. Тільки басейн Стрия “представлений вздовж своєї течії трьома або чотирма типами: бойків-верховинців з різновидністю тухольців, підгірян і подолян”. За течією Сяну називав типи лемків і байцарів, вважав, що за течією Дністра можна нарахувати чотири етнографічні типи [2: т. 46: кн. 1: 472–473] і т. д.

Основоположне значення має інтерес І. Франка до джерел формування історико-культурних етнографічних типів, а власне до питання про те, що є в основі традиційної етнографічної культури: її власна предковічна суспільна і творча практика, пов’язана, можливо, з біологічною властивістю антропологічного типу чи історико-культурні умови контактування з найранішими цивілізаціями, географічно близькими і дальшими народами. У згаданій вже статті часопису “Lud” 1895 року він з широкою ерудицією в гулузі світових народознавчих студій розкрив сутність тогочасних наукових напрямів: теорії мандрівних сюжетів і антропологічної теорії. До цих же питань учений звертався у своїх численних творах з історії світових вірувань і релігій, апокрифічних старозавітних та новозавітних творів, народних знань, громадського і сімейного побуту, міфології, усної творчості, легенд, професійної літератури. Спеціально, окрім зазначеної статті “Lud”-у, розглянув історичні витоки етнокультур у працях “Етнологія та історія літератури” (1894), “Дві школи в фольклористиці” (1895).

Помічаємо, що навіть протягом тих кількох років середини 90-х років бачення

І. Франка основних витоків етнокультур світу не залишалося догматичним. У праці 1894 року “Етнологія та історія літератури”, вивчаючи зміст і форму етнокультур, письменник виділив дві школи: культурно-історичну та антропологічну. Узагальнююча теза першої зводилася до того, що “цивілізація є справою міжнародною, є продуктом діяльності всіх віків і багатьох народів, які в різний спосіб контактували між собою”. Основна теза другої – аналогічні культурні явища – “наслідок однаковості людської натури і однакового ступеня цивілізації” [2: т. 29: 280]. Проте вже в статті “Lud”-у, що була опублікована роком пізніше, стосовно фольклору та традиційної духовної культури народів він фактично ті ж наукові напрями називає теоріями міграційною (“мандрівних сюжетів”) і антропологічною. При цьому за обома теоріями визнає рацію, позитивно відзивається про їхніх творців, зокрема Т. Бенфея, Д. Бойда Дунлопа, Ф. Лібрехта, Л. Г. Моргана, Г.-С. Мейна, Д.-Ф. Мак-Леннана та ін. За обома школами український учений визнавав величезні заслуги. Школи “людинознавчі, які нині панують – кожна у своїй спеціальній сфері. Вважаю їх за рівнозначні, війни між ними вважаю за зайві” [3: 10–11].

Однак, 1895 року у статті “Дві школи в фольклористиці” стосовно окремих положень міграційної школи робить застереження: “зовсім треба відкинути думку про вандрівку тем, де ходить о відтворення поезії відносин життя загальнолюдських” [2: т. 29: 419]. А 1907 року у праці “Літературна мова і діалекти” теорію “запозичень” Т. Бенфея назвав хибною, яка ігнорувала національні та конфесійні історичні особливості літератур [2: т. 37: 612].

Принагідно зауважимо, що у післяфранківський період історії у світовій теоретичній думці в галузі дослідження етнокультур світу було висунуто близько десятка наукових концепцій, які так чи інакше розвивають, диференціюють, уточнюють, або ж заплутують концепції, сформовані у другій половині ХІХ ст., що узагальнив І. Франко. До таких зокрема можна віднести дифузійністську концепцію морфології культури, започатковану ще сучасником І. Франка Ф. Ратцелом і розвинуту Л. Фробеніусом, теорію культурних кіл Ф. Гребнера, теоретичні положення французької соціологічної школи, що трактують суспільний розвиток на противагу еволюціоністам не як плавний поступальний рух, а як важкий стрибкоподібний процес, що переживає фази падіння і піднесення [1: 39].

З 20-х років ХХ ст. дуже авторитетною в етнології стала теорія функціоналізму, пов’язана з іменами Р. Тернвальда, Б. Маліновського та А. Редкліффа-Брауна. Теорія функціоналізму великою мірою нав’язувала до антропологічної школи, пояснюючи витворення багатьох складових етнокультури біологічними потребами людини, проте вже не генералізувала тотожності таких потреб у всіх без винятку часових і географічних культурах. Ще одна голосна теорія структуралізму К. Леві-Строса та інших, аналогічно до природничих наук, що розклали всю матерію на сотню елементів, пояснює відмінності між етнокультурами світу відмінним набором і структурою розташування окремих різнокультурних компонентів.

Широкого розголосу у першій половині ХХ ст. набуло вчення релятивізму американського вченого єврейського походження Ф. Боаса, що посилювало увагу до

моральних ідеалів кожного окремого етносу. Загальновідомими в сучасній етнології є етнопсихологічний напрям, напрям культурного релятивізму, неоеволюціонізму, когнітивної антропології та ін. У практичній науковій діяльності кожний етнолог повинен уважно ставитися до напрацювань згаданих та інших світових шкіл, пам'ятаючи при цьому, що кожна концепція є насамперед концепцією пошуку відповідної методології, а не догмою, а також те, що у дослідницькій роботі пріоритет завжди має належати аналізу конкретного фактологічного матеріалу.

Звичайно, теоретичні концепції сучасної етнологічної науки не є предметом нашої студії. Тут не будемо їх конкретизувати. Перейдемо до франкового бачення формування модерної нації українців та ролі такої нації як гаранта всебічної безпеки і майбутнього України.

Надаючи величезного значення комплексу традиційної культури, окремі грані якої формувалися під впливом різних чинників протягом попередніх віків і тисячоліть та носієм яких є народна маса, І. Франко, однак, вважав, що в сучасному для його часу розумінні слова та сама по собі маса ще не є нацією.

У другій половині 80-х років XIX ст. письменник чітко усвідомлював незавершеність процесу формування української нації. У неопублікованій тоді статті “Формальний і реальний націоналізм” для означення етнічної маси він вживав термін “народність” і писав у зв'язку з цим: “Ми далекі від того, щоб нехтувати вагу *національного* питання, т(о) є(сть) розвою народності у всіх її питомих формах (мові, звичаях, одежі і т. і.), але все-таки не хочемо ніколи забувати, що *розвій народності є тільки одним з проявів розвою народу*, проявом рівнорядним з розвитком економічним, громадським, освітнім і т(аке) і(нше) ... розвій народності без розвою живого народу, його добробуту, освіти, рівності громадської і прав горожанських є або пустою мрією, доктриною або штучним, тепличним витвором” [2: т. 27: 355–356].

Власне на важливу роль суб'єктивного чинника, стержнем якого повинна бути освітня, організаційна, політична робота національної інтелігенції у формуванні повноцінної нації, І. Франко звертав пильну увагу впродовж усього творчого життя. Зробити національну свідомість набутком народності, мужицтва, етнічної маси письменник вважав чи не найголовнішим завданням національної інтелігенції.

Низька національна свідомість народної маси, як неодноразово відзначав І. Франко, була, окрім іншого, наслідком несприятливих історичних обставин. В умовах польського панування в українській Галичині до 1772 року процес ополячення відносно привілейованої і відносно освіченої верстви руського населення набував небезпечної динаміки. У перші десятиріччя під Австрією, незважаючи на незначну підтримку останньою руського елемента, полонізація продовжувала посилюватися. Уже 1904 року І. Франко в одній зі своїх енциклопедичних російськомовних статей дав тому стану української суспільної еліти перших десятиріч XIX ст. таку оцінку: “не только ополяченные издавна базилиане, не только епископы, назначавшиеся из польских шляхетских семейств, но и светское духовенство, городское и сельское, начало быстро ополячиваться, употреблять в домашнем разговоре польский язык и

обращаться даже к простому народу с польскими проповедями. Даже сознательные русины следуют этому общему течению” [2: т. 41: 125] (згадано імена єпископів, учених, лекторів та ін.).

Українська (русинська) інтелігенція не скоро пробудилася від того заколисування народу польщиною. Пробудження 20–30-х років мало романтичну форму. Тодішнє “галицьке українофільство” “спиралося на мрії і фантазії”, що були далекими “від реального галицького народу”. Для літературної творчості і публіцистики властивим було опоетизування давньоруської величі, краси і багатства етнічної культури, козаччини, оплакування вимріяного минулого і туги за ним, жалю, що більше воно не повториться. Очевидно, ще дальшим від реальних потреб народу було “ретроградне та аристократичне святоюрство” [2: т. 28: 204], що залишалося незмінним у своєму замкнутому світі до останніх десятиріч XIX ст.

Тим не менше, вже у першій половині XIX ст. на фоні отого загалом привабливого романтизму його кращі представники витворюють ідеї, які в підсумку підпорядковувалися національному самоусвідомленню не тільки інтелігентної верстви, що починала поривати з польщиною, знаходячи свою духовну опору в русинстві, тогочасному українофільстві. Віхами на цьому етапі були важливі мовознавчі, етнографічні, політологічні праці І. Могильницького, Й. Лозинського, Й. Левицького, також “Русалка Дністровая” Руської Трійці, особливо “Zustande der Russinen in Galizien” Я. Головацького, політичні документи Головної Руської Ради. Певне позитивне значення у посиленні інтересу русинської інтелігентної верстви до вивчення власного народу, усвідомлення потреби його пробудження, залучення до досягнень професійної освіти і культури, культурних здобутків інших народів мав зовнішній чинник, зокрема суперечлива, і водночас пошукова політика в національному питанні австрійського уряду, а також постійне тривале контактування з надмірними, часто агресивними аспіраціями польського політичного табору. Ще 1882 року про значення австрійського фактора письменник писав: “... ми, русини, вдячні урядові австрійському за ту “головню”, котра розжарила в нас вогонь народного самопізнання” [2: т. 36: кн. 1: 91]. Багатонаціональна Австрія, в якій національні відносини між народами були сильно ускладненими через їхній відмінний рівень культурного і економічного розвитку, відмінне правове становище в імперії, об’єктивно штовхали інтелектуалів до аналізу національних проблем.

Це автоматично втягувало і українську думку до пошуку відповіді на питання, чому русини упосліджені серед народів Австрії, тим більше, що поряд діяли польські “змертвихвстанці”, які, окрім відновлення історичної Польщі на українській землі, знати нічого не хотіли, не визнавали не тільки права українців на власний історичний край Галичину, але і права вважати себе окремою національністю. У цьому випадку зовнішній ворожий напрям дії на українство об’єктивно породжував протидію і стимулював національну думку.

У середині 90-х років XIX ст. І. Франко, формулюючи завдання викладання української літератури, підкреслював, що “головною задачею літератури є служити для піддвиження народних мас на вищий ступінь цивілізації, чи то подаючи їм

безпосередньо здобутки культурної праці вселюдської, чи прихилиючи якнайширші круги інтелігенції до таких народололюбних думок...” [2: т. 44: кн. 1: 46].

У 1900 році у своїй революційній праці “Поza межами можливого” поряд з визнанням важливості розвитку народознавчих студій стосовно мови, письменства, освіти, науки, національної свідомості серед народу, “економічних чинників в народному житті” і боротьби проти “соціальних п’явок”, збагачення яких “стоїть звичайно в простій пропорції до числа зубожілих”, І. Франко акцентував увагу на завданні нації “до виборювання для себе політичної самостійності”, високо над усіма іншими політичними завданнями підносить “ідеал національної самостійності”. Зважаючи ставлення М. Драгоманова до національної роботи, І. Франко констатував: “Для нас тепер не підлягає сумнівові, що брак віри в національний ідеал ... був головною трагедією в житті Драгоманова”, бо “не маючи в душі свого національного ідеалу, найкращі українські сили тонули в общеросійськiм морі”. Синтезом національного ідеалу є мета “життя і розвою нації”, і додавав при цьому пророчі і дійсні також у сучасному вимірі українських реальностей слова: “Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами раді би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що раді широкими “вселюдськими” фразами прикрити своє духовне відчуження від рідної нації”.

При цьому письменник категорично поривав з фаталізмом так званого діалектичного світогляду, за яким певні соціальні і політичні ідеали мають реалізуватися “самою “іманентною” силою розвою продуктивних сил”, і закликав “вживати всіх сил і засобів”, щоб досягнути той національний ідеал [2: т. 45: 283–285].

Видатний теоретик і революціонер, розумів, що одних закликів до національно свідомої інтелігенції і до всього народу боротися за політичну самостійність на етапі, коли українська нація в основному перебувала у стані “етнічної маси”, недостатньо, що потрібно максимально задіяти суб’єктивний національний чинник також і для того, щоб “витворити з величезної етнічної маси українського народу українську націю”, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного і політичного життя, відпорним на асиміляційну роботу інших націй” [2: т. 45: 404].

Це завдання письменник формулював, відгукуючись на перші подуви російської революції 1905 року. Пов’язуючи політичні надії українського народу з надіями на російську революцію, він вбачав такі шляхи їх втілення:

- освітніми і народололюбними думками, популярним і вищим письменством забезпечувати духовні потреби величезної народної маси;
- витворенням сильної фаланги вповні свідомих репрезентантів у законодавчих тілах;
- досягнення національної консолідації; “чути себе українцями – не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів”.

Тут же І. Франко додавав ще одне фактично етнологічне завдання: “пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах, у її теперішнім культурним стані ... з її ... болячками ..., щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді частиною його” [2: т. 45: 404–405].

Не можна оминати окремих історико-етнографічних рис українського народу, які завжди викликали у письменника чуття гордості за належність до нього. Йому належить висновок про те, що наше письменство давньоруського часу “протягом без мала 250 літ витворило літературу, безмірно багатшу, різnorodнішу та більше національну, ніж її в ту пору мала яка-будь інша європейська нація” [2: т. 40: 65]; що наша мова “найпридатніша до пісень, бо через багатство самозвуків робиться дуже плавною” [2: т. 42: 34]; що наша пісня – “одно з найцінніших наших національних надбань і один із предметів оправданої нашої гордості” [2: т. 42: 11]; що за “питомим світоглядом нашого народу” Бог хоче “людині блага, а диявол радується всьому злому” [2: т. 40: 142]; що в часи середньовіччя наш народ скептично ставився до так званих “отруйних наук” про потребу покарання різного роду відьом і чаклунів, а держався своїх гуманних звичаїв та не давав доводити себе до тих безумств та кривавих злочинів, якими таке багате було християнство Західної Європи” [2: т. 40: 117].

Високо оцінюючи культурні досягнення російського народу, його літератури, мистецтва, філософської думки, неодноразово вказуючи на потребу вивчення тих досягнень, І. Франко водночас категорично виступав проти тих галицьких і наддніпрянських українців, які під прикриттям об’єктивного визнання багатства російської професійної культури намагалися виправдати власне відречення від українства, від рідного народу, його мови і культури.

У Галичині такими були москвофіли, у підросійській Україні – офіційні “малороссияне”. Можливо, І. Франко як ніхто інший до нього, бачив об’єктивні соціальні і політичні корені галицького москвофільства, проте в проекції українського патріотизму дивився на нього, як на “усяку підлість”. “Я був би негідним зватися українцем, якщо б появу й існування цієї секти назвав чимось корисним, бажаним для розвитку українців” [2: т. 44–2: 262]. Ці слова були написані 1895 року.

Орієнтуючи інтелігентні сили України на самовіддане служіння народові, І. Франко при цьому відводив особливу роль галицькій інтелігенції, яка в умовах Австрії мала ліпші можливості для інтелектуальної теоретичної та виховної діяльності, ніж у Росії. Вже 1895 року він писав: “... ця частина українського народу має виконувати життєві функції за весь народ, повинна утворювати стільки цивілізаційного капіталу, скільки цього потрібно на покриття бюджету національного життя усієї Руси-України” [2: т. 44–2: 260].

Щоправда, 10 років до того зробив критичне зауваження галицькому громадянству за те, що воно саме не позбавлене власних негативних рис, зокрема такої, як “безсмертне позерство, яке в’їдається в мізки і нерви людей в цілому чесних і щирих, – це хвороби, якими галицьке українофільство хворіє дотепер” [2: т. 46: 447].

Подані думки письменника можна проектувати і на сучасний стан України. Об’єктивні обставини і сьогодні вимагають, щоб галицька громадськість активніше виконувала хоч деякі життєві функції за весь народ, але для цього їй самій необхідно позбавитися власних хиб, зокрема того ж позерства, схильності до пустопорожнього всезнайства.

Підсумовуючи народознавчі погляди видатного українського генія, маємо всі підстави стверджувати, що і в наш час існування незалежної України вони є актуальними.

Потрібно і сьогодні спрямовувати діяльність національно свідомих верств нації, інтелектуальної еліти на піднесення національної свідомості всього народу як запоруки його існування в колі народів світу.

Коли ж ми поділяємо погляд І. Франка на національний ідеал як гарантію існування в сучасному глобалістському і агресивному світі української нації та держави, то повинні також поділяти той погляд, що національна ідея в житті кожного українця є найважливішим і найвищим компонентом його духовного світу.

Література:

1. Савчук Б., Кафарський В. Вступ до етнології. – Івано-Франківськ, 2003.
2. Франко І. Збір. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
3. Franko I. Najnowsze prady w ludoznawstwie // Lud. Organ T-wa ludoznawczego we Lwowie. – Lwow, 1895.

Володимир Мельник (Львів)

Ідеї раціонального та ірраціонального у творчості Івана Франка: асимптони єднання

За останні два десятиліття послідовно утверджується тенденція не лише (і не стільки) до розширення кола дослідників-франкознавців та досліджуваних проблем, а й до нової теоретико-методологічної якості вивчення творчості І. Франка. Передусім ідеться про методологічну різноманітність виявлення та експлікацію нових наукових вимірів і, що особливо важливо, евристичного потенціалу Франкових підходів та методів.

По суті, за два десятиріччя від феномено-просвітницького аналізу І. Франка відбувся перехід до теоретично-методологічного реконструювання його творчих надбань, адекватного історико-культурницького та суспільно-політичного розуміння місця І. Франка як творця та особистості. Показовими у цьому плані є проведені у Львові два заходи, присвячені І. Франкові, – міжнародний науковий конгрес (1986) та міжнародна наукова конференція (1996). Промовиста назва міжнародного конгресу (1986), ініційованого і організованого під егідою ЮНЕСКО, – “Іван Франко і світова культура”. У Європейській суспільності утвердилося розуміння того, що наш національний митець у своїй творчості досяг вершин світової культури, цим вторував свою, франківську, дорогу імплементації українських духовних витворів до європеїзму. Через І. Франка європейськість української культури здобула ще одне підтвердження.